

NBP

Narodowy Bank Polski

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2020 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2020 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Ankietowane banki już w I kwartale 2020 r. dokonały zaostrzenia polityki kredytowej we wszystkich segmentach rynku w związku ze skutkami pandemii COVID-19 dla aktywności gospodarczej. W przypadku kredytów dla przedsiębiorstw skala zacieśnienia polityki kredytowej była największa od połowy 2009 r. Jednocześnie większość banków zaoferowała obecnym kredytobiorcom czasowe zawieszenie spłat rat kredytów.

Zaostrzenie polityki kredytowej ma być kontynuowane w II kwartale br, a skala tego zaostrzenia będzie znaczna. Banki spodziewają się przy tym spadku popytu na większość kategorii kredytu.

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: kontynuacja zaostrzania kryteriów polityki kredytowej odnośnie do przedsiębiorstw, bardziej wyraźnego w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Nieznaczne zaostrzenie niektórych warunków udzielania kredytów.

Popyt na kredyt: kontynuacja dotychczasowych trendów – spadek popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2020 r.: bardzo silne zaostrzenie polityki kredytowej dla wszystkich kategorii kredytów, w szczególności dla MSP. Spadek popytu na większość kategorii kredytów, zwłaszcza na kredyty długoterminowe dla MSP. Odmienne banki oceniają perspektywę zmian popytu na krótkoterminowe kredyty dla dużych przedsiębiorstw i oczekują jego wzrostu (42%)

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów oraz większości warunków udzielania kredytów przy jednoczesnym obniżeniu pozaodsetkowych kosztów kredytu

Popyt na kredyt: umiarkowany wzrost popytu (na poziomie średnim z lat ostatnich dwóch lat).

Oczekiwania na II kwartał 2020 r.: znaczne zaostrzenie polityki kredytowej oraz bardzo silny spadek popytu.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: dalsze zaostrzanie kryteriów udzielania kredytów oraz wszystkich warunków udzielania kredytu, które obejmuje ankieta.

Popyt na kredyt: spadek popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2020 r.: bardzo silne zaostrzenie polityki kredytowej i głęboki spadek popytu.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona w pierwszej połowie kwietnia 2020 r. wśród 24 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 87%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między odpowiedziami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

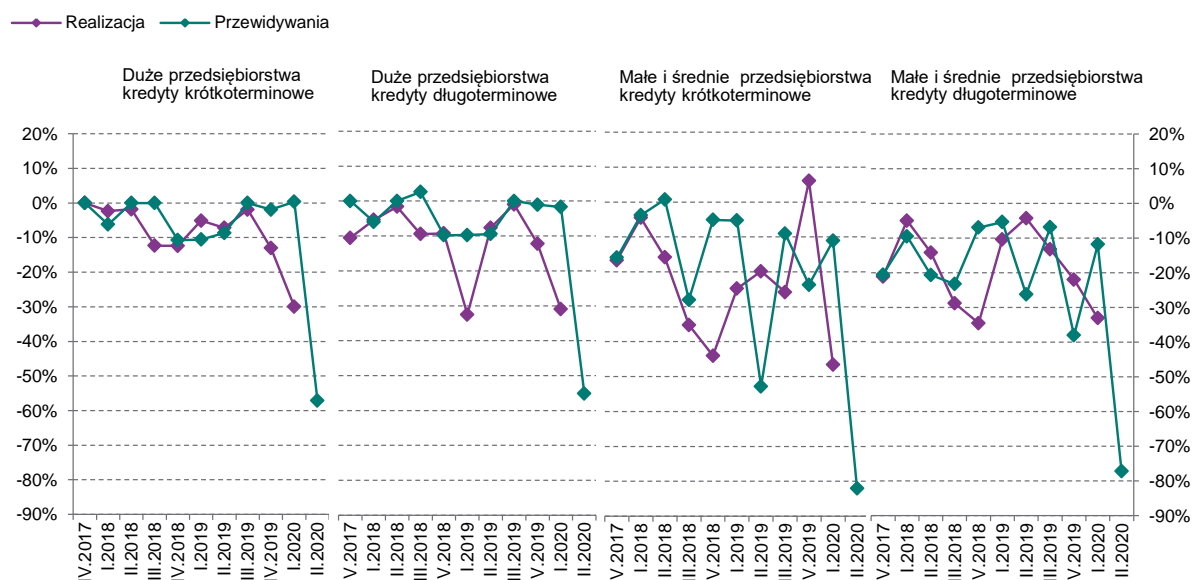
Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w I kwartale 2020 r., jak również przewidywania banków na II kwartał 2020 r.

Ze względu na wysoką niepewność co do gospodarczych skutków epidemii COVID-19 odpowiedzi banków dotyczące przewidywań na II kwartał 2020 r. należy traktować z dużą ostrożnością. W szczególności przewidywania banków wyrażone w momencie wypełniania ankiety mogą nie uwzględniać istotnych wydarzeń, w tym w szczególności w zakresie działań instytucji publicznych, które miały miejsce w późniejszym okresie.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W I kwartale 2020 r. ankietowane banki zaostriżyły kryteria udzielania kredytów krótko- i długoterminowych dla dużych przedsiębiorstw (odpowiednio -30% i -31%, zob. wykres 1) oraz dla małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) (odpowiednio -47% i -33%). Pojedyncze banki wstrzymały udzielanie nowych kredytów przedsiębiorstwom, które uzyskały niezadawalające wyniki finansowe na koniec 2019 r., prowadzą działalność w branżach szczególnie narażonych na skutki pandemii COVID-19 lub uzyskały z tego tytułu publiczne wsparcie finansowe. Ponadto, część banków, które nie zmieniły polityki kredytowej, wzmacniło monitoring ryzyka w działalności przedsiębiorstw z branż uzależnionych od importu z Chin¹. Jednocześnie część banków zadeklarowało wprowadzenie szczególnych ułatwień w obsłudze umów kredytowych polegające na okresowym zawieszeniu rat kapitałowych i umożliwieniu odnowienia kredytów obrotowych.

Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

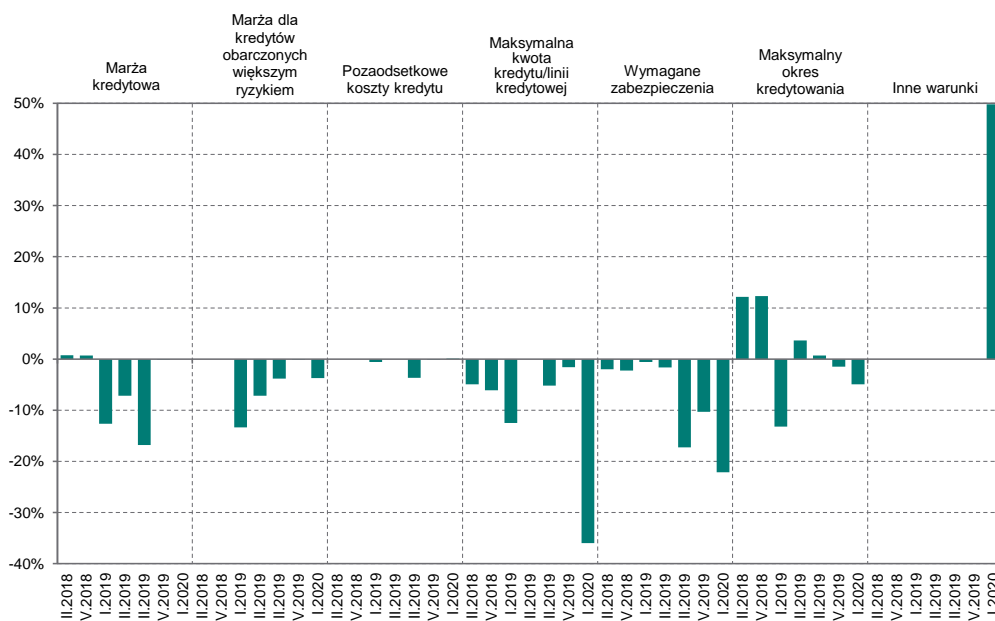
Wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają *procent netto*. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostriżenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

Ankietowane banki zaostriżyły niektóre warunki przyznawania kredytów dla przedsiębiorstw, m.in. obniżyły maksymalną kwotę kredytu i podniosły wymagania dotyczące zabezpieczenia kredytów (odpowiednio -36% i -22%, zob. wykres 2).

¹ Dotyczyło to m.in. branż wyrobów przemysłu chemicznego, motoryzacyjnego, meblarskiego, farmaceutycznego, sprzętu RTV/AGD i wyrobów z metalu.

Główną przyczyną zaostrzenia polityki kredytowej w I kwartale 2020 r., było ryzyko pogorszenia się sytuacji gospodarczej w kraju i w niektórych branżach² (w obu kategoriach -75%, zob. wykres 3). Ponadto pojedyncze banki, które zaostrzyły politykę, wskazywały, że na ich decyzję wpłynęło pogorszenie ich sytuacji kapitałowej (-45%), pogorszenie się sytuacji największych kredytobiorców (-17%) oraz zmiana popytu na kredyty dla przedsiębiorstw (-15%).

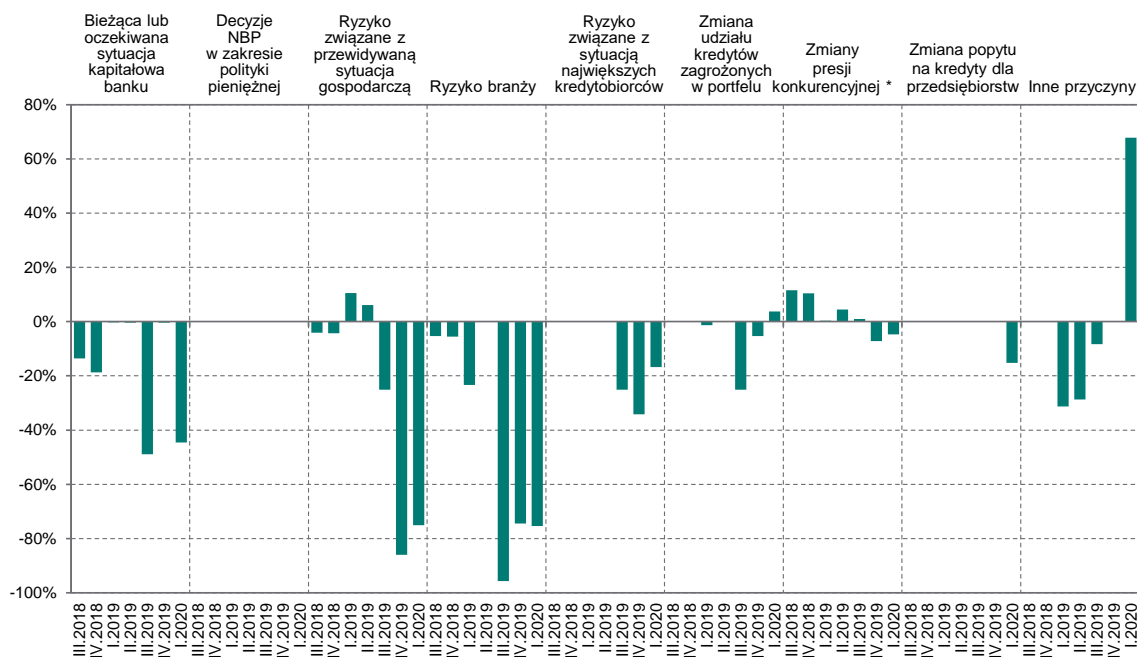
Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Inne czynniki to m.in. zawieszenie na 3 miesiące spłaty rat, wprowadzenie specjalnych warunków dotyczących prolongaty kredytów i odnawiania kredytów o charakterze obrotowym,

² M.in. budowa budynków, gastronomia i zakwaterowanie, transport, kultura, rozrywka, sport i rekreacja, handel detaliczny, produkcja i sprzedaż samochodów i części samochodowych, produkcja mebli, organizacja targów i wystaw, obsługa rynku nieruchomości.

Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

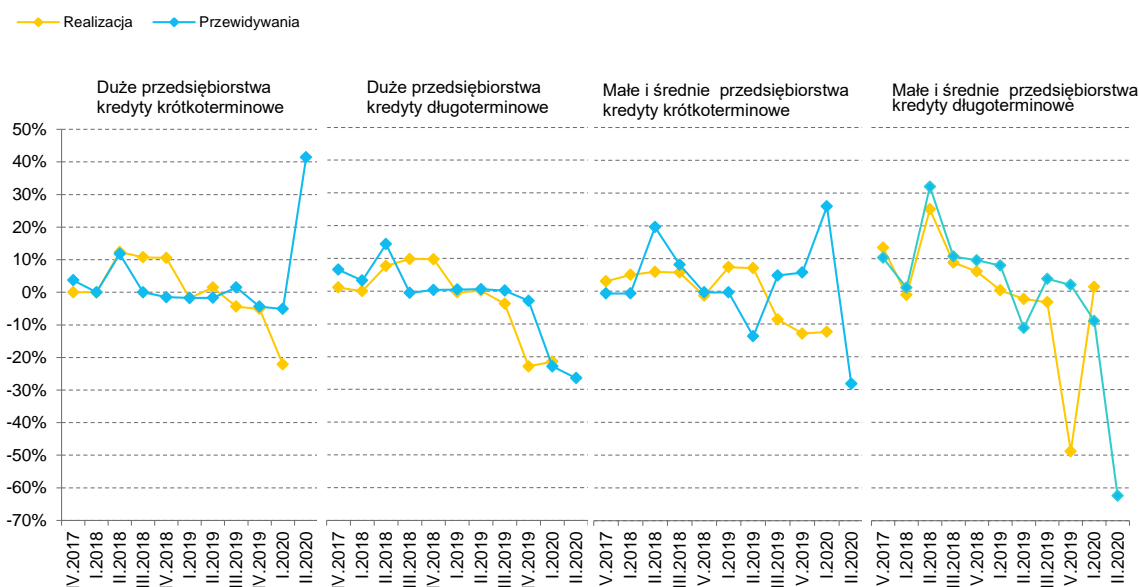
Do innych przyczyn banki zaliczyły m.in. wprowadzenie pakietu udogodnień przy prolongacie kredytów oraz odnowieniach kredytów o charakterze obrotowym.

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

W I kwartale 2020 r. banki uczestniczące w badaniu zauważyły osłabienie popytu na kredyty krótko- i długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw (w obu segmentach po -22%, zob. wykres 4) i krótkoterminowe dla MSP (-12%). Sytuacja w odniesieniu do popytu na długoterminowe kredyty dla małych i średnich przedsiębiorstw była mocno zróżnicowana. Brak zmian popytu na te kredyty w sektorze bankowym wynikał z faktu, że porównywalne grupy banków zanotowały wzrost (25%) i spadek (24%) popytu.

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

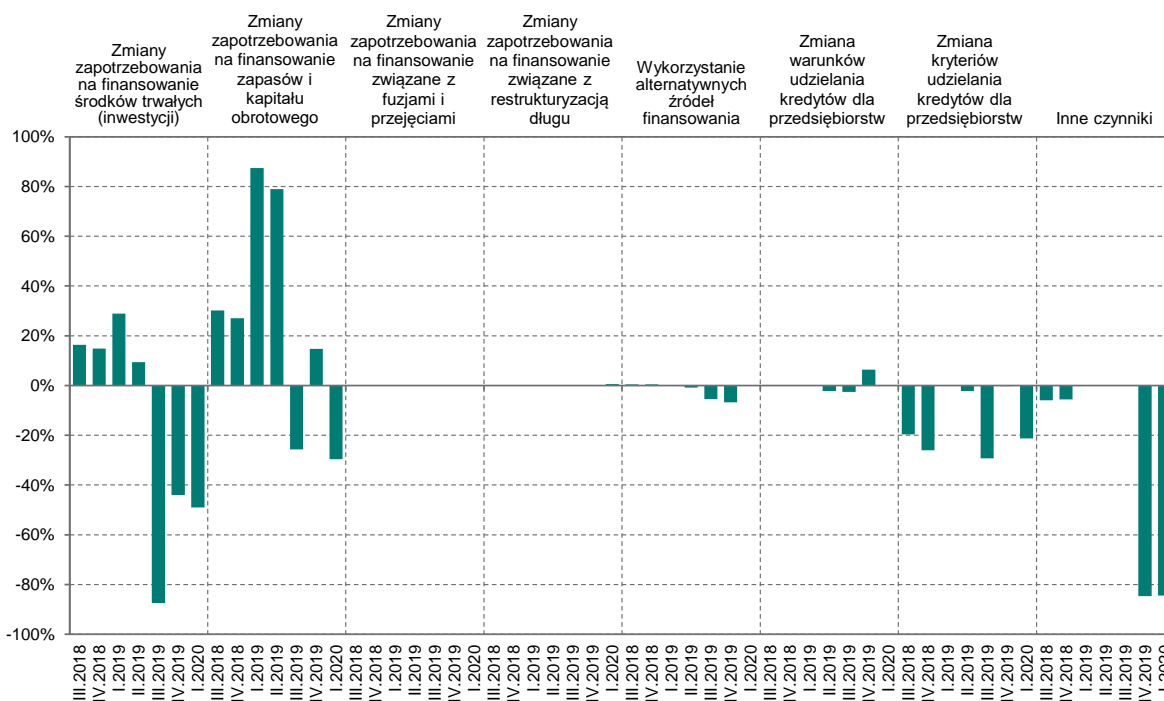

Banki, które odczuły spadek popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały to głównie znacznym zmniejszeniem się zapotrzebowania na finansowanie środków trwałych, zapasów i kapitału obrotowego (odpowiednio -49% i -30%, zob. wykres 5), a także wzrostem wykorzystania finansowania środkami własnymi (-23%) i zaostrzeniem kryteriów udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (-21%). W opinii banków pogorszenie się możliwości finansowania się przedsiębiorstw emisją papierów dłużnych mogło sprzyjać zwiększeniu się popytu na kredyty (23%). Popyt obserwowany przez banki był kształtowany również przez czynniki nieobjęte ankietą (-84%), m.in. ograniczały go negatywne skutki pandemii, w tym ograniczenia w dostępie do placówek bankowych.

Na II kwartał 2020 r. banki przewidują zaostrzenie polityki kredytowej w segmencie krótko- i długoterminowych kredytów dla dużych oraz małych i średnich przedsiębiorstw, o skali największej od połowy 2009 r. (odpowiednio 57%, -55%, -82% i -77%, zob. wykres 1). Żaden bank nie przewiduje łagodzenia polityki kredytowej.

Banki spodziewają się spadku popytu, w szczególności na długoterminowe kredyty dla MSP (-63%, zob. wykres 4). Odmienne banki oceniają perspektywę zmian popytu na krótkoterminowe kredyty dla dużych przedsiębiorstw i oczekują jego wzrostu (42%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

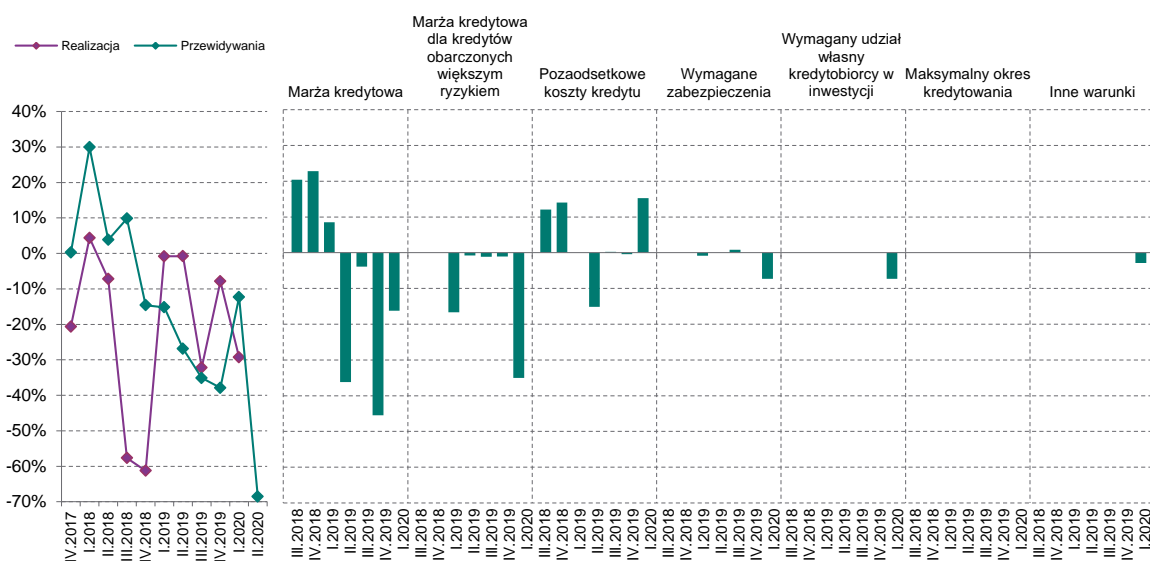
Kredyty dla gospodarstw domowych

Kredyty mieszkaniowe

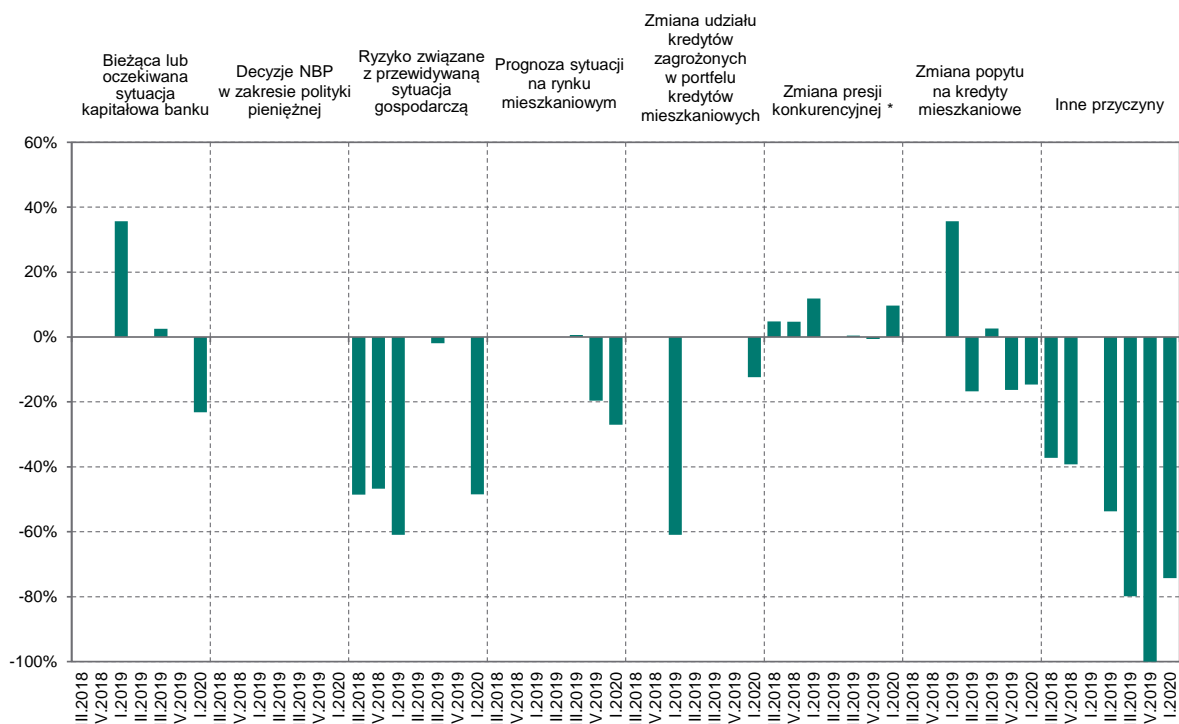
W I kwartale 2019 r. banki zastrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych (-29%, zob. wykres 6) oraz niektóre warunki udzielania kredytów, m.in. marżę kredytową i marżę kredytową dla kredytów obarczonych większym ryzykiem (odpowiednio -16% i -35%, zob. wykres 6). Jednocześnie pojedyncze banki nieznacznie obniżyły pozaodsetkowe koszty kredytu (15%).

W opinii ankietowanych podmiotów na zaostrzenie polityki kredytowej największy wpływ wywarło pogorszenie się prognoz sytuacji gospodarczej w kraju i na rynku mieszkaniowym (odpowiednio -48% i -27%, zob. wykres 7). Zacieśnienie polityki kredytowej wynikało również z pogorszenia się sytuacji kapitałowej banków (-23%), zmiany popytu na kredyty mieszkaniowe (-15%) i obniżenia się jakości portfela kredytów mieszkaniowych (-12%) oraz z przyczyn nieobjętych ankietą, w tym m.in. ryzyka rozprzestrzeniania się pandemii i ograniczenia współpracy z pośrednikami (-75%).

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

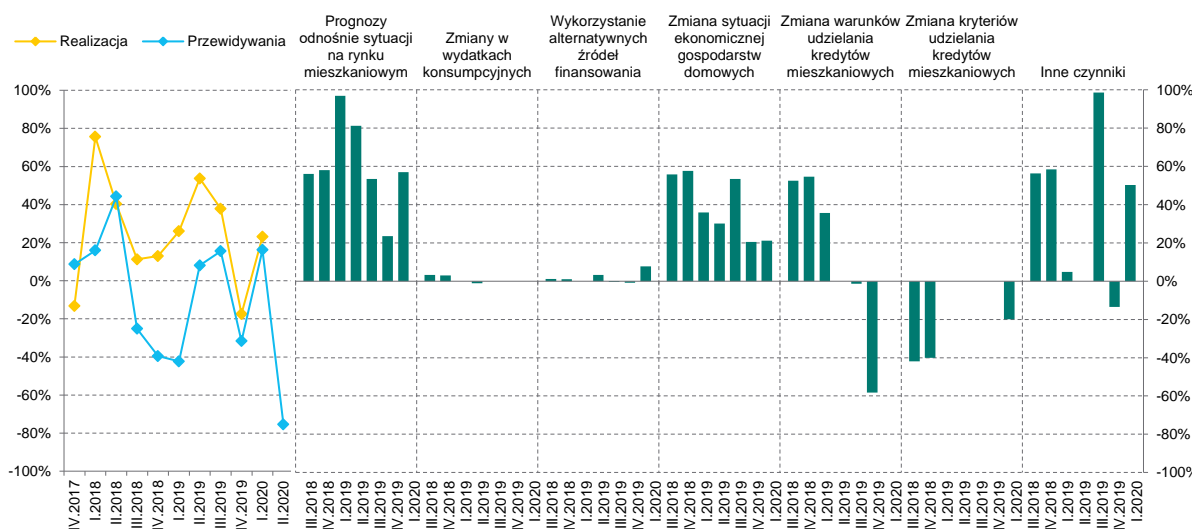
Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

*Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

Informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

W I kwartale 2019 r. wzrósł popyt na kredyty mieszkaniowe (zob. wykres 8). W opinii ankietowanych instytucji do wzrostu popytu przyczyniła się głównie poprawa sytuacji na rynku mieszkaniowym na początku kwartału (57%, zob. wykres 8), a także wykorzystanie oszczędności przez gospodarstwa domowe poszukujące bardziej dochodowych inwestycji w nieruchomości mieszkaniowe współfinansowane kredytem (25%). Wśród nieobjętych ankietą czynników wspierających popyt na kredyty mieszkaniowe pojedyncze banki uznały, m.in. uatrakcyjnienie własnej oferty (50%). Z drugiej strony w przypadku niektórych banków popyt na kredyty mieszkaniowe ograniczało utrzymywanie przez banki zaostrzonych kryteriów ich udzielania (-20%).

Na II kwartał 2020 r. banki przewidują znaczne zaostrzenie polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (-69%, zob. wykres 6) i **głęboki spadek popytu** (-75%, zob. wykres 8).

Kredyty konsumpcyjne

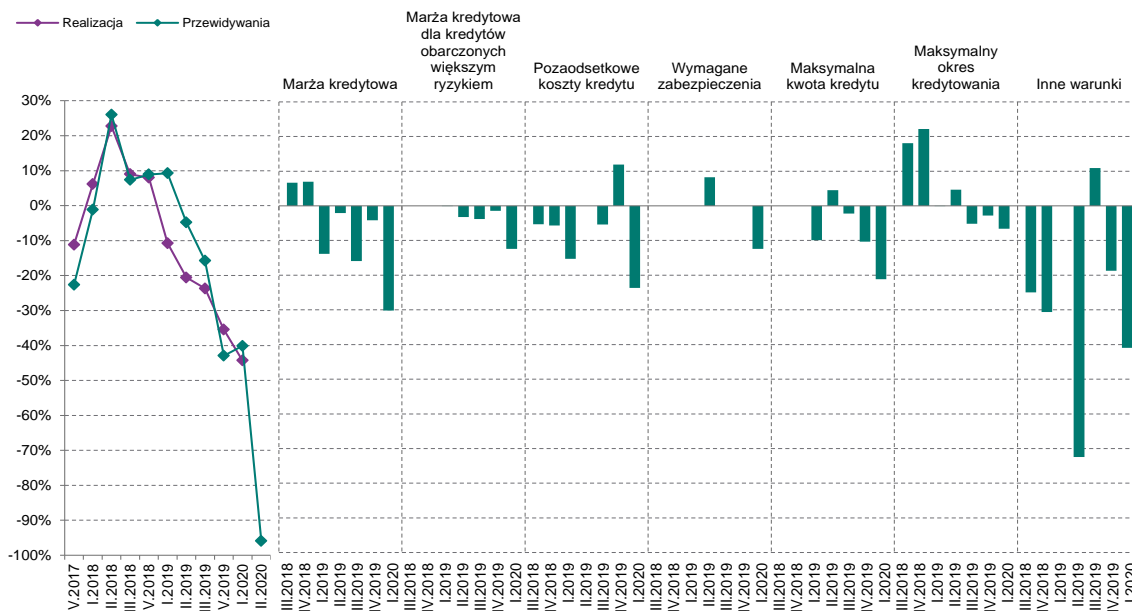
Pierwszy kwartał 2020 r. był kolejnym okresem zaostrzania przez banki kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto -44%, zob. wykres 9). **Banki nieznacznie zaostrzyły wszystkie analizowane w ankiecie warunki udzielania kredytów:** zwiększyły marżę kredytową (procent netto -30%, zob. wykres 9), w tym marżę dla kredytów obarczonych większym ryzykiem (-12%), podniosły pozaodsetkowe koszty kredytu (-24%) i wymagane zabezpieczenia (-12%), zmniejszyły maksymalną kwotę kredytu (-21%) i maksymalny okres kredytowania (-7%). Banki zmieniły też inne warunki nieujęte w ankiecie³, w tym pojedyncze banki czasowo wstrzymały udzielanie niezabezpieczonych kredytów detalicznych osobom fizycznym uzyskującym dochód z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w branżach najbardziej dotkniętych skutkami pandemii⁴.

W opinii ankietowanych banków do zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych przyczyniły się m.in.: wzrost ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą, pogorszenie się jakości portfela kredytów konsumpcyjnych (odpowiednio -68% i -19%, zob. wykres 10). Zaostrzenie polityki kredytowej wynikało również ze zmiany presji konkurencyjnej ze strony innych banków (-24%). Banki zmieniły politykę kredytową także z powodu czynników nieobjętych ankietą, m.in. zaostrzyły ją ze względu na wzrost ryzyka w niektórych kategoriach kredytów konsumpcyjnych i konieczność dostosowania do wymogów KNF metody liczenia zdolności kredytowej (-62%).

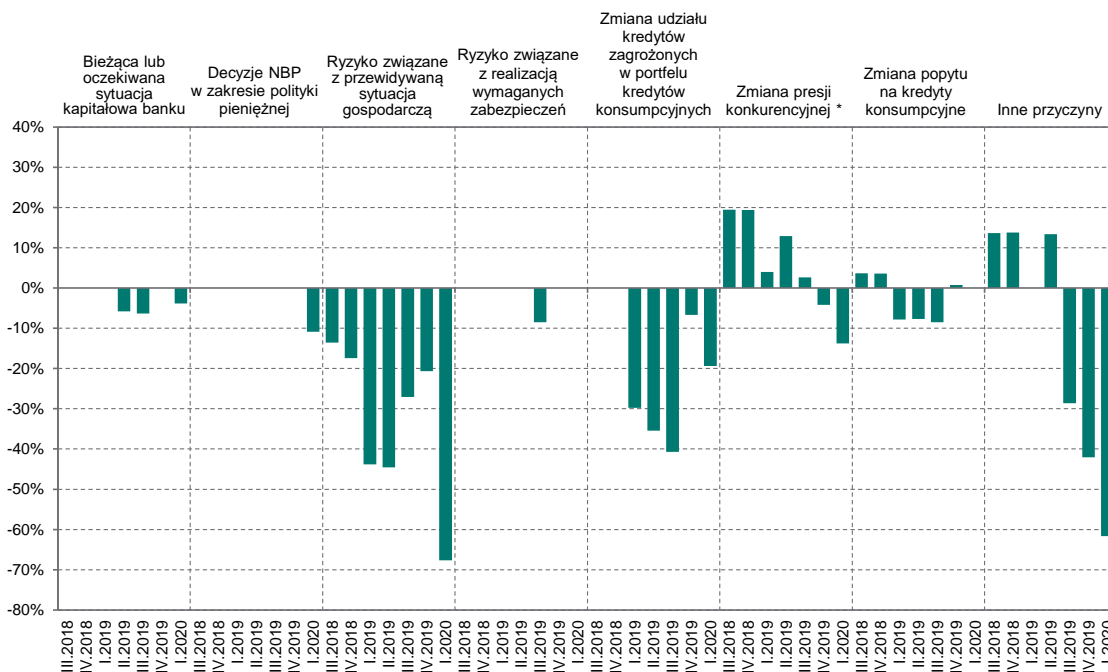
³ Banki zaostrzyły warunki udzielania kredytów m.in. przez: obniżenie progów automatycznej decyzji dla finansowania osób fizycznych z segmentu detalicznego i zmianę metodologii liczenia zdolności kredytowej przy udzielaniu kredytów detalicznych na okres powyżej 5 lat.

⁴ Usługi, handel, transport, reklama, marketing; ograniczenie finansowania obcokrajowców.

Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

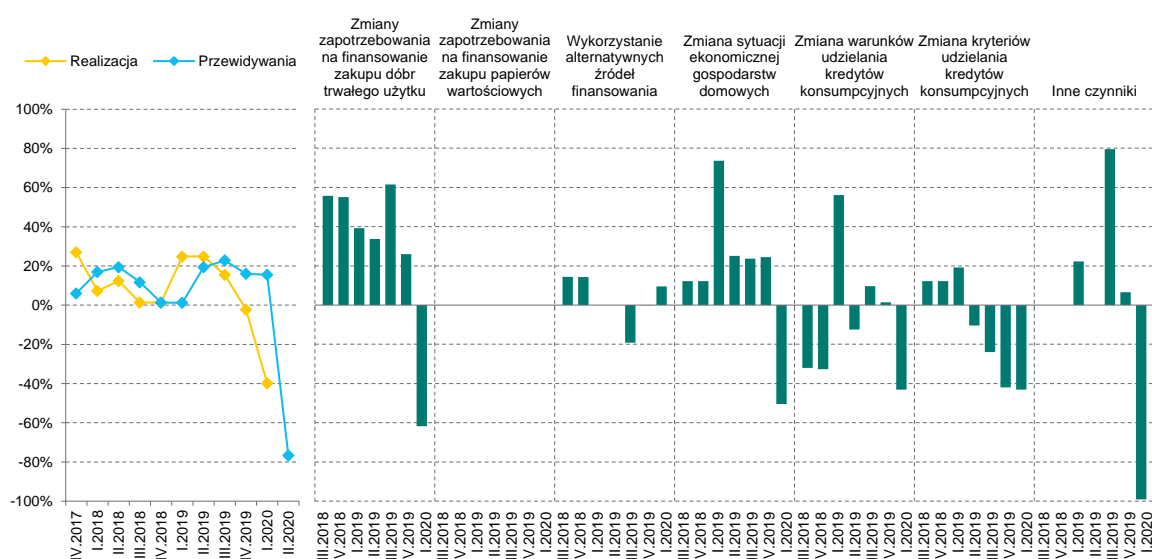

Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna tych ocen.

Informację o przyczynach zmian polityki kredytowej podają wyłącznie banki, które dokonały zmian polityki kredytowej.

W I kwartale 2020 r. banki zaobserwowały znaczny spadek popytu na kredyty konsumpcyjne (procent netto -40%, zob. wykres 11). Banki, które odnotowały spadek popytu, uzasadniały to mniejszym zapotrzebowaniem na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku (-62%, zob. wykres 11), pogorszeniem sytuacji gospodarstw domowych (-50%) oraz zaostrzeniem warunków i kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (w obu kategoriach -43%), a także czynnikami nieobjętymi ankietą, m.in. negatywnymi skutkami pandemii i ograniczeniami w dostępie do placówek bankowych.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Informację o przyczynach zmian popytu na kredyt podają wyłącznie banki, które zaobserwowały zmianę popytu.

Na II kwartał 2020 r. banki przewidują niemal jednomyślnie znaczne zaostrzenie polityki kredytowej (-96%, zob. wykres 9) oraz głęboki spadek popytu na kredyty konsumpcyjne (-77%, zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego⁵.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 24 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania, i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

⁵ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta⁶. Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkami odpowiedzi pokazującymi przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 8	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
2, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania warunków
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.

⁶ Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

